

İKV Kıdemli Uzmanı *Selen Akses*

STA'LAR VE YENİ PAZAR İMKÂN LARI

Geçtiğimiz son yirmi yıl içinde, Dünya Ticaret Örgütü nezdinde ticaretin serbestleştirilmesi için yürütülen çok taraflı ticaret müzakerelerinin yavaşlaması sonucunda, ülkeler ikili veya bölgesel serbest ticaret anlaşmalarına odaklanmaya başladılar. 31 Ocak 2014 itibarıyla, Dünya Ticaret Örgütü'ne bildirilen bölgesel ticaret anlaşma sayısı toplamda 583'e ulaşmış, bunların 377'si ise günümüzde yürürlüğe girmiş durumdadır. Son dönemde önemli artış kaydeden serbest ticaret anlaşmaları ile dünya ticaret sistemi bir bakıma yeniden şekilleniyor. Bunun yanı sıra, geçtiğimiz son birkaç yılda "yeni nesil" olarak adlandırılan serbest ticaret anlaşmaları ortaya çıktı. Bu anlaşmaların özelliği ise, kapsamının mallar ile sınırlı kalmayıp hizmetler, yatırım, kamu alımları, fikri mülkiyet hakları ve standardizasyon gibi birçok konuyu ele alması. Bu anlaşmalar ile gümrük tarifelerinin ve kotaların düşürülmesi veya kaldırılmasının ötesinde, zaman ile ortaya çıkan yeni tarife dışı engellerinin kaldırılması da amaçlanıyor. Böylelikle bu anlaşmalara taraf olan ülkelerin şirketleri için yeni pazarlara erişim fırsatı sağlanıyor. Kuşkusuz bu anlaşmalar

başta KOBİ'ler olmak üzere şirketlerin dış pazarlara açılmalarında önemli kolaylıklar sunuyorlar. Serbest ticaret anlaşmaları, taraflar arasında gümrük vergilerinin düşürülmesini veya kaldırılmasını sağlayarak, şirketlerin gümrük vergilerinden tasarruf etmelerine imkân sağlıyor. Bu alanda kaydedilen avantajları en iyi şekilde yansıtan örnek ise Avrupa Birliği'nin Güney Kore ile akdettiği serbest ticaret anlaşmasıdır. Söz konusu anlaşmanın yürürlüğe girmesiyle birlikte kaldırılan gümrük vergileriyle, AB ihracatlarından yılda yaklaşık 1,6 milyar euro değerinde tasarruf edilmesi bekleniliyor. Nitekim, söz konusu anlaşmanın yürürlüğe girmesinden itibaren geçen dokuz aylık süre zarfında, AB şirketlerinin 350 milyon euro değerinde kazanç elde ettikleri tespit edildi. Gümrük vergilerinin düşürülmesi ve kaldırılmasından esasında büyük şirketlerden ziyade, kâr marjları düşük olan KOBİ'ler daha çok faydalanıyorlar. Ayrıca yüksek olduğu sektörlerde gümrük tarifelerinin düşürülmesi ya da kaldırılması daha fazla etki yaratıyor. Hatta bazı durumlarda şirketlerin ilk defa yurt dışına açılmaları bile sağlanabiliyor. Tüm bunların yanı sıra, gümrük tarifelerinin düşürülmesi ve kaldırılması ihracatçılar için olduğu kadar ithalatçılar için de önemli avantajlar sağlıyor. Şöyle ki, ithalatçılar, üretim sürecinde kullanılan ham maddeleri ve parçaları daha ucuz maliyet ile elde edebiliyorlar. Taraflar arasında ticaret konusu olan ürünlere uygulanan gümrük vergilerinin düşürülmesi

Avrupa İş Desteği Yanınızda
Avrupa İşletmeler Ağı
İ S T A N B U L

veya kaldırılmasıyla bazı sektörlerin daha fazla rekabet baskısına maruz kalmaları durumu ortaya çıkabiliyor. Bu durumu önlemek için ise, ilgili anlaşmanın müzakere sürecinde, hassas olarak nitelendirilebilecek sektörlerin tespit edilip, söz konusu sektörlerin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurularak, bazı ürünler için gümrük vergilerinin kademeli olarak düşürülmesi ya da kaldırılması uygulamasına geçilmesi önem teşkil ediyor. Avrupa Birliği ve Güney Kore arasında akdedilen serbest ticaret anlaşması örneğini tekrar ele alırsak; söz konusu anlaşmanın yürürlüğe girmesini takip eden beş yıl içinde sanayi ve tarım ürünlerine uygulanan gümrük vergilerinin yüzde 98 oranında kaldırılması ve uzun vadede de tamamen bertaraf edilmesi öngörülüyor. Ancak yerli üreticilerin rekabet gücünü korumak için sanayi ve tarım ürünlerindeki gümrük vergilerinin kaldırılmasında bir geçiş süresi de tanınmış, hatta bazı

tarım ürünleri için geçerli olacak şekilde gümrük vergilerinin kaldırılmamaları taraflarca kabul edilmiştir. Günümüzdeki yeni nesil serbest ticaret anlaşmaları

kapsamında, taraflar arasında hizmet alanında ticareti artırmak amacıyla hizmet ticaretinin serbestleştirilmesinin yolunun açılmasına büyük önem veriliyor. Bu kapsamda, tarafların şirketleri için hizmet pazarlarına erişimin kolaylaştırılmasına yönelik önlemler alınıyor ve diğer tarafa hizmet sağlayanlar için çeşitli kolaylıklar sağlanıyor. Örneğin, diğer ülkede şirkete şube açmada ve hizmet sağlayıcılara yönelik vizede kolaylıklar tanınabiliyor. Serbest ticaret anlaşmasının hizmet sektörünü de kapsamı ile, özellikle muhasebe, mühendislik, telekomünikasyon, nakliye, inşaat, mali ve finansal hizmetler ve danışmanlık hizmetleri alanında çalışan şirketlere yeni pazarlara erişme imkânları sağlanıyor. Serbest ticaret anlaşmalarında kamu ihalelerine ilişkin hükümlere yer verilmesi sonucunda şirketlerin üçüncü ülkelerin açtıkları kamu ihalelerine de katılmalarına hatta yerel şirketler ile eşit şartlar altında ihalelere katılma imkân doğuyor. Bu ihale alımları esasında altyapı inşaatı ve

danışmanlık hizmetleri alanlarında çalışan KOBİ'ler için önemli fırsatlar yaratmış oluyor. Yeni nesil olarak adlandırılan serbest ticaret anlaşmalarına, giderek, yatırım ve fikri mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin hükümler de ekleniyor. Anlaşmaya taraf olan ülkeler arasında yatırımları teşvik etmek adına, tarafların yatırımcıları için daha şeffaf ve güvenli yatırım ortamı sağlamasına yönelik girişimlerde bulunuluyor.

Nitekim yatırımcılar için yasal belirliliğin sağlanması büyük önem teşkil ediyor. Serbest ticaret anlaşmaları çerçevesinde, yatırımcıların yanı sıra, fikri mülkiyet hakların (patent, telif, marka, coğrafi işaretli ve ticari sırlar) korunması da hedefleniyor. Anlaşma kapsamında fikri mülkiyet haklarının güçlendirilmesi özellikle fikri mülkiyet haklarının ihlal durumları ile karşı karşıya gelen şirketler için hayati önem taşıyor. Başta KOBİ'ler olmak üzere şirketler yurtdışındaki pazarlara ulaşmaya çalıştıklarında birçok tarife dışı engeller ile karşılaşılıyorlar. Şöyle ki, dünya çapında gümrük tariflerinin önemli ölçüde düşürülmesi sonucunda, ülkelerin ithalatı sınırlamak

amacıyla yeni tarife dışı engeller geliştirdikleri dikkat çekiyor. Ticaret önündeki bu engellerden büyük şirketlerden ziyade, en çok KOBİ'lerin etkilendikleri bir gerçek. KOBİ'ler büyük şirketlere göre bu engellerin önüne geçecek

kaynağa ve kapasiteye her zaman sahip olmaya biliyorlar. Bu bağlamda, serbest ticaret anlaşmaları, özellikle sınırda karşılaşılan ve gereksiz olarak değerlendirilebileceğimiz ek masrafların azaltulmasını ve gecikmelere yol açan ek prosedürlerinin önüne geçilmesi açısından önemli bir araç olarak kullanılabilir.

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı'nın yaptığı çalışmalar sonunda, ortalama bir gümrük işleminin 20 ile 30 makama muhatap olarak ve yaklaşık 40 belgeye ve 200'e yakın veri bilgi girişi işlemine tabi tutulma durumları ile karşılaşılabileceği ve bu işlemlerden 30'unun en azından 30 kez tekrarlandığı saptandı. Tüm bu aksaklıkların önüne geçilmesi, özellikle tam zamanında üretim yapan şirketler için hayati önem taşıyor. Önümüzdeki dönemlerde akdedilen serbest ticaret anlaşmalarının kapsamında artık KOBİ'lere yönelik hükümlerin de yer alması bekleniyor. Nitekim, Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı kapsamında KOBİ'ler önemli bir gündem maddesini oluşturuyor. Avrupa Birliği'nin ilk defa üçüncü bir ülke ile imzalayacağı serbest ticaret anlaşmasında KOBİ'lere ilişkin bir bölüm eklemesi dikkat çekiyor.

AB ihracatlarından yılda yaklaşık **1,6 milyar euro** *değerinde tasarruf edilmesi* *bekleniliyor.*